

ԳԻՏԱԿԱՆ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԱՐԻ — Վերջերս՝ Բերլինի մերձակայ Ստեգլից ականի մէջ՝ պր. Ռոտոյ Լիլիէնթալ գերմանացին՝ քանի մի օդային փորձեր կատարեց, որք իրենց յաջող ելքով կը թուին ապացուցանել թէ մարդ իւր բնական զօրութեամբ կարող է թռչիլ, հակառակ Հելմհոլցի կարծեաց՝ որ զայս անկարելի կը համարէր։ Պր. Լիլիէնթալ այս իւր գիւտը բրած է՝ հիմնուելով սոյն գիտողութեան վրայ, թէ մեծամիտ թռչունք իրենց թռչնին ժամանակ ամենասակաւ աշխատութիւն ի գործ կը դնեն՝ միայն երազ անդրաթեւելով, և մնացած բոլոր աշխատութիւնը հողմն կը կատարէ։ Իւր առաջին փորձերու նպատակն էր ցուցնել թէ մարդ կարող է, առանց որ և է արտաքին զօրութեան, պարզ միայն թեթեւ, հաստատուն և լաւ յորինուած կազմածով, ի՞նչ զինքն օդոյ վրայ բռնել և նոյն իսկ որոշեալ դիրքով մի յառաջի՝ լոկ յայս կամ յայն կողմն թեւերը հակելով, այսինքն է՝ պարզապէս ծանրութեան կեդրոնը դիմակալութեան կեդրոնին համեմատութեամբ՝ չափով ինչ տեղափոխելով։

Պր. Լիլիէնթալ իւր փորձերը կատարելու համար չափաւորապէս բարձր տեղ մի կ'ենէր, չորս-հինգ մետր յետ կը նահանջէր, և իսկոյն՝ մինչ թեւերն այլ հողմով կ'ուռնուին՝ ճեպով մ'իւր զինքն յօդս կը թողուր, այնպէս երկու հարիւր յիսուն և աւելի մետր հեռանալով. ուր մի թեւը քարձրայնելով և սրունքը յաջ կամ ի ձախ տանելով՝ ուղղութիւնը կը փոխէր և կրնար նոյն իսկ թռչնին երազութիւնը չափաւորել, նա փոխանակ իւր թեւերը

թռչնոց նմանութեամբ յօրինելու, յետ այլեւայլ փորձերով չափելու և համեմատելու՝ կորածեւ կազմեց, իւրաքանչիւրն առանհինգ քառակուսի մետր տարածութեամբ, յորմէ աւելի կամ պակաս ընդարձակութիւն տալ անոնց՝ անխոհեմ՝ ցուցին իրեն յեղյեղուած փորձեր։

Պր. Լիլիէնթալ կը հաստատէ, որ՝ եթէ թեւերն շատ ծանր և ընդարձակ չի լինին, իւր բրած փորձերն ամենեւին վտանգի կասկած չեն տար, մանաւանդ թէ միշտ ակտիւօրէն զբօսանք են, — Որպիսի այլ լինին ճարտար հնարողիս ձեռք բերելի արդիւնքն, այսպիսի ստկայն ստոյգ է, որ՝ թեւեւ ցարդ օդոյ տէրութիւնը նուաճուած չէ, բայց մարդս կրնայ ըլձալ և յուսալ անոր հասանել. և այս յաղթութիւնն պիտի պատճառէ արդի քաղաքականութեան յառաջդիմութեան ամենամեծ յեղափոխութիւն։

ԴՐԱՅՏ ՎԱՐԴԵՆԵԱՑ — Բազու քաղաքին շրջակայքը՝ « Դրախտ վարդենեաց » կը կոչէին հին Պարսիկք, և իրաւամբ յոյժ՝ այն տեղեաց ակնահաճոյ և գեղեցիկ դրից համար։ Սա՝ որ Ալաշերոնի թերակղզւոյն հարաւակողմէն՝ կասպից ծովուն արեւմտեան ափանց վրայ կառուցուած է, և այժմ՝ Ռուսաց տէրութեան նշանաւոր տեղեաց մին համարուած և անոր զօրաւոր նաւատորմի մի դադար, հաւանական է որ մեծն Աղեքսանդրէ կառուցուած լինի, և արդէն յ'982 ամին յետ Քրիստոսի ծանօթ էր Նեփատա անուամբ. որոյ՝ իւր հին տիրապետողաց ժամանակ ունեցած՝ նախկին մեծութեան նշան են ցարդ տեսնուած

բազմաթիւ մկկիթք և աւերակք և աւատական հին դղեկի մի ֆնացորդք։ Այժմ՝ արդէն քաղաքիս անունն համաշխարհական դարձած է իւր նաւթի անսպառ ճոխութեան համար, որով լի է այս կողմանց գրեթէ բովանդակ գետինն։

Ինչ որ կը տեսնուի՝ նաւթի այս անշափ առատութիւնն՝ սերտ յարաբերութեան մէջ է գետնոյն հրաբոխային կազմութեան հետ։ Որով շատ տեղեր գետինն նաւթային գոլորշիք գուրս կը թողու։ Իսկ բնակիչք՝ որ յամենայնի խնայող են, կամ թէ ըսել ամէն բան օգտակար կ'ուզեն ընել, կը ջնան զայնս իրենց լուսաւորութեան գործածել՝ անցընելով կաւէ թրծուն խողովակաց միջեւ։ Այս գոլորշիք բոցոյ մերձաւորութեամբ իսկոյն կը վառին, իսկ շիջուցանելու համար՝ թեթեւ փշուրմն այլ բաւական է։ — Ծանօթ են Յագուրի շրջակայք՝ հօն հանդիպած լուսոյ անսովոր խաղերով, որ գետնի

և նոյն իսկ մերձաւոր ծովուն երեսին վրայ կը կատարուին։ Որոց անտարակոյս պատճառն է նաւթի գոլորշեաց ինքնաբերաբար վառումն։ Այսօրինակ երեւոյթք աւելի շատ կը լինին՝ երբ օդն արդէն խոնաւութեամբ լցուած է, և յաճախ այնպիսի ժամանակ լոյսն մինչեւ յամպս կը բարձրանայ։ Երբեմն այդ հատուած հատուած լոյսեր կը սկըսին դաշտերու մէջ թափառիլ, նման՝ ճախնային, խոնաւ և գործարանաւոր մնացուածովք լի տեղեաց վրայ կամ գերեզմանոցաց մէջ մութ գիշերաց ժամանակ երեւցած լուսափայլութեանց, սարսափահար ընելով տեղացի մարդ և անասուն։ Սակայն այս լուսաւոր երեւոյթքս գիշերոյ մինչեւ չորրորդ ժամն կը տեսնեն։ Երբեմն այլ նախ կ'անհրեւութանան և ապա յանկարծ կ'ովկասու լերանց ծայրերու վրայ կ'երեւին, ընծայելով ազդու և զարմանալի տեսարան։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐ ԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խմբագրատունն ստացաւ շնորհակալութեամբ հետեւեալ գրեւեղքը

1. Հայք յԵղիսաբերքոշպոլիս Դրանսիոյնա, Վիեննա, Միսիթարեան Տպարան 1893 գրեց Հ. Գրիգոր Վ. Գովրիկեան։

Այս գործիս մէջ խնամքով հաւաքեր, գասաւորեր և լուսարաններ է գիտնական հեղինակս հայ գաղթական նութեան վերաբերեալ պաշտօնական գրութիւնները, որոնք մեծ լոյս կը սփռեն Դրանսիոյնաիոյ ազգայնոց 1680—1779 ժամանակամիջոցի քաղաքական, նիւթական, մոռաւոր և կրօնական կացութեան վրայ։ Իբրեւ ի հայելոյ պատկերացած կը տեսնենք նախ բաղդաւորութեան և անբաղդու-

թեան հոսանքներէն մղուած հայ ժողովրդեան այս օտար երկրումն դալն և կրած խեղճութիւնները, ապա տոկունութեամբ և իմաստուն ձեռնբերիցութեամբ ոտն առ ոտն յառաջելը, և առանձին վարչութեան հասնիլը։ Անոնց հաստատած իմաստուն օրէնքներն, ընտանի կենցաղն և սովորոյթք, վաճառականական ճարտարութիւնքն և օտարաց գէմ տարած երկար պայքարներն և յաղթանակներն այլովք հանգերձ՝ զարմանաց հետ ուրախութեամբ ևս կը լեցնեն ազգասիրաց սրտերը, և կ'ընծայեն մասնագիտաց՝ մի մի ազգագրական, օրէնագիտական և լե-